

Ключевые слова: Кузнецов М. И., химическая технология, история НТУ «ХПИ».

УДК 726.2.012.28+726.3+726.5

Іванов В. М.

м. Харків, Україна

ДО ПИТАННЯ БУДІВНИЦТВА КУЛЬТОВИХ СПОРУД В ХАРКОВІ В НОВІТНІЙ ЧАС

На момент розпаду СРСР в Харкові залишалось дуже небагато діючих культових споруд. З православних храмів на 1991 рік діяли Свято-Благовіщенський кафедральний собор, Свято-Казанський храм на Лисій Горі, Свято-Озерянський на Холодній Горі, Свято-Вознесенський храм (Липовий Гай), Свято-Преображенський храм (Лідне), Свято-Покровський храм (Основа), Трьохсвятительський храм (Москалівка), Петро-Павлівський (Журавлівка) щойно відкрилися Усікновенський та Олександроневський храми. Щодо інших конфесій з 1990 року почалося відродження єдиної вцілілої синагоги, - хоральної синагоги на початку вул. Пушкінської, а також з 1991 року римо-католицького Успенського собору по вул. Гоголя.

Починаючи зі святкування у 1988 році 1000-ліття Хрещення Київської Русі, і після розпаду Радянського Союзу скасовується заборона на будь-яке релігійне життя. Починається відродження

духовності разом з відбудовою та відкриттям храмів. Можна відслідкувати хронологію відкриття вцілілих, але зачинених у радянський час храмів.

В 1989 р. Харківській єпархії УПЦ було повернено Свято-Пантелеймонівський храм на вул. Клочківській. В подальшому в 1990 р. були освячені його дзвони, а в 1991 р. головний престол.

Того ж 1989 року повернено майже зруйновану будівлю Миколаївського храму по вул. Цементній (Григорівка).

В 1992 р. Церкві повернено Свято-Покровський монастир. Починається його відродження, а також відродження духовної освіти. В 1993 році відкривається Харківське Духовне Училище, яке до 1996 року знаходилося в підвалі Архієрейського будинку, а в 1996 році було перетворене на Духовну Семінарію, але до 2000 року Семінарія базувалася у Василівському храмі на території Петро-Павлівського храму на Журавлівці, а вже з 2000 року зайняла будівлю на території монастиря (колишній будинок для вдів священиків), яку займає і сьогодні.

Також в 1992 році Церкві було повернено Свято-Троїцький храм по пров. Троїцькому (кол. Івана Дубового). Храм знаходився у вкрай поганому стані, проте поступово він був відбудований.

Навесні того ж року напівзруйновану будівлю Іоанно-Богословського храму на Іванівці передано парафії під юрисдикцією УПЦ КП (наразі під юрисдикцією ПЦУ).

В 1994 році було відкрито Миколаївський храм (сел.

Жихор).

В 1999 році в перебудованій будівлі колишнього Свято-Дмитрівського храму по вул. Полтавський Шлях відкрито Свято-Дмитрівський катехитично-пастирський центр УАПЦ, згодом відновлено баню над вівтарем. У 2020 р. центр перейшов під юрисдикцію Харківського екзархату УГКЦ.

Деякі храми пройшли довгий шлях у пострадянський час, щоб знову відкрити свої двері вірянам. Лише в 2016 році Харківській єпархії УПЦ було остаточно повернено всю будівлю Успенського собору, в якій з 1986 р. розташовувався зал органної музики Харківської філармонії. Богослужіння в той час проводилися за домовленістю з філармонією на 2 поверсі дзвіниці у приділі святої мучениці Параскеви.

В 2021 році почалися регулярні богослужіння в будівлі Антоніївського університетського храму по вул. Університетській, раніше з 1990-х років богослужіння проходили раз на місяць у фойє ЦНБ ХНУ ім. В. Н. Каразіна, що знаходиться поруч.

Також радісно, що на місцях деяких остаточно зруйнованих більшовиками храмів нині побудовано нові, хоча й за іншими проектами. Це наприклад Мироносицька церква навпроти ХНАТОБу ім. М. Лисенка, яку освятив в 2015 р. особисто Блаженніший Митрополит Київський та всієї України Онуфрій (Березовський). Наразі будується Свято-Духівський храм у парку біля ПК ХЕМЗ, хоча й не зовсім з того боку ПК ХЕМЗ, де стояв

його попередник.

До початку 2000-х років окрім зачинених в радянські часи храмів поступово будувалися нові у районах, які було збудовано за радянських часів і які до революції не існували або не мали храмів. Найпершим з таких за часом освячення можна вважати храм на честь 2000-річчя Різдва Христового на перехресті пр. Науки, вул. Ахсарова та вул. Дерев'янка. Загалом на даний момент Харківська Єпархія УПЦ в межах міста нараховує 4 благочиння. 1 благочиння включає територію Шевченківського та Холодногірського районів, 2 благочиння – Новобаварський та Основ'янський райони, 3 благочиння – Слобідський, Київський та Московський райони й 4 благочиння – Немишлянський та Індустріальний райони міста. Загалом на даний момент в 4 благочиннях нараховується 62 храми та каплиці, частина с них ще добудовується.

Харківська єпархія ПЦУ в межах міста нараховує 4 храми, так само й Харківський екзархат УГКЦ. Що стосується Римокатолицької Церкви, то Харківсько-Запорізька дієцезія нараховує в межах м. Харкова 5 парафій.

Є в Харкові й інші постраждалі від рук більшовиків релігійні конфесії. У 2006 році караїмській релігійній громаді було повернуто будівлю їх кенаси по Подільському провулку (кол. вул. Гамарника). Того ж року по вул. Конторській на місці зруйнованої більшовиками було відкрито Харківську соборну мечеть. Загалом за 2000-ні та 2010-ті рр. збудовано 7 мечетей.

Також слід згадати церкву ЄХБ в будівлі колишнього старообрядницького храму по вул. Ярославській. До речі, загалом по Харкову 9 парафій ЄХБ, що з'явилися не так давно. Є також нещодавно збудована Древньоправославна Поморська Церква у ім'я Успіння Пресвятої Богородиці по вул. Поморській біля залізничної станції Обрій.

Це ще не всі наявні конфесії Харкова, що свідчить про великий духовний підйом харків'ян. Це робить доцільними подальші дослідження релігійних рухів Харкова для систематизації та доповнення відомих даних з цього питання.

Список літератури: 1. Харьковская епархия Украинской Православной Церкви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eparchia.kharkov.ua/>. 2. Ибрагимова А. Р., Дюкарев В. П. Твой Храм / А. Р. Ибрагимова, В. П. Дюкарев. – Х.: Факт, 2005. – 232 с. 3. Православна Церква України – Харківська єпархія ПЦУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cerkva.kharkov.ua/>. 4. Місія Свято-Дмитрівський центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/view/st-dmytri-center/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0?authuser=0>. 5. Харківський екзархат УГКЦ – Українська Греко-Католицька Церква [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ugcc.kharkiv.ua/>. 6. Харківсько-Запорізька єпархія Римсько-католицької Церкви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.catholic-kharkiv.org/>. 7. Харьков для Христа - Харьковское объединение еван-

гельских христиан-баптистов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ecb.kh.ua/home/>. 8. Kharkov Jewish Community [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.jewishkharkov.org/>. 9. Харьковские Мечети | Лига Азербайджанцев Харькова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.liga-az.kharkov.ua/harkoskie-mecheti/>.

Bibliography (transliterated): 1. Kharkov Diocese of the Ukrainian Orthodox Church. Retrieved from: <http://www.eparchia.kharkov.ua/> [in Russian]. 2. Ibragimova A. R., Dyukarev V. P. (2005). Your Temple. Kharkov: Fact [in Russian]. 3. The Orthodox Church of Ukraine - Kharkiv Eparchy of the OCU. Retrieved from: <http://cerkva.kharkov.ua/> [in Ukrainian]. 4. Mission St. Dmitry Center. Retrieved from: <https://sites.google.com/view/st-dmytri-center/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0?authuser=0> [in Ukrainian]. 5. Kharkiv Exarchate of the UGCC - Ukrainian Greek Catholic Church. Retrieved from: <http://ugcc.kharkiv.ua/> [in Ukrainian]. 6. Kharkiv-Zaporizhzhya Diocese of the Roman Catholic Church. Retrieved from: <https://www.catholic-kharkiv.org/> [in Ukrainian]. 7. Kharkiv for Christ - Kharkiv Association of Evangelical Baptists. Retrieved from: <https://www.ecb.kh.ua/home/> [in Russian]. 8. Kharkov Jewish Community. Retrieved from: <https://www.jewishkharkov.org/> [in Russian]. 9. Kharkov Mosques | League of Azerbaijanis of Kharkiv. Retrieved from: <https://www.liga-az.kharkov.ua/harkoskie-mecheti/> [in Russian].

Іванов В. М.

ДО ПИТАННЯ БУДІВНИЦТВА КУЛЬТОВИХ СПОРУД В ХАРКОВІ В НОВІТНІЙ ЧАС

Стаття присвячена питанню відродження духовності у Харкові в пострадянський час. Приділяється увага відкриттю закритих культових споруд, перераховуються конкретні храми, також приводиться статистика будівництва нових споруд та більшість нині наявних в місті християнських та іновірних конфесій. Наприкінці робиться висновок про важливість духовного підйому, що спостерігається.

Ключові слова: храм, єпархія, мечеть, кенаса, синагога, екзархат, діоцеза.

Ivanov V. M.

ON THE ISSUE OF CONSTRUCTION OF RELIGIOUS BUILDINGS IN KHARKOV IN NEWS TIME

The article is devoted to the revival of the spirituality in Kharkiv in the post-Soviet period. Attention is paid to the opening of the closed religious buildings, the specific churches are listed, also

the author provides the statistics on the construction of new buildings and most of the existing Christian and non-Christian denominations in the city. In the end, a conclusion is made about the importance of the observed spiritual uplift.

Key words: church, eparchy, mosque, kenasa, synagogue, exarchate, diocese.

Иванов В. М.

К ВОПРОСУ О СТРОИТЕЛЬСТВЕ КУЛЬТОВЫХ СООРУЖЕНИЙ В ХАРЬКОВЕ В СОВРЕМЕННОЕ ВРЕМЯ

Статья посвящена вопросу возрождения духовности в Харькове в постсоветское время. Уделяется внимание открытию закрытых культовых сооружений, перечисляются конкретные храмы, также приводится статистика строительства новых сооружений и большинство существующих в городе христианских и иноверных конфессий. В конце делается вывод о важности наблюдаемого духовного подъема.

Ключевые слова: храм, епархия, мечеть, кенаса, синагога, экзархат, диоцеза.